

Charta občanské společnosti

Pro důstojné zacházení se staršími lidmi

USILUJEME O SPOLEČNOST ...

- ... která vnímá demografické stárnutí jako šanci a starší lidi jako cenné zdroje.
- ... která uznává stárnutí jako vývoj patřící k životu.
- ... v níž starší lidé sebevědomě prožívají a vytvářejí odpovídající kulturu stáří.
- ... v níž se starší lidé mohou rozvíjet až do vysokého věku.
- ... v níž přiznávají lidé svou zranitelnost, závislost a smrtelnost a mohou se přitom spolehnout na solidaritu ostatních.
- ... která respektuje neomezenou důstojnost starých lidí bez ohledu na to, jaký je jejich zdravotní stav nebo životní situace.
- ... v níž se dostane starým lidem potřebné podpory a v níž se rozvíjejí nabídky odpovídající jejich potřebám.
- ... v níž je sebeurčení starších lidí respektováno i při snížené schopnosti jejich úsudku.
- ... v níž jsou psychosociální potřeby starších lidí brány stejně vážně jako jejich tělesné potřeby.
- ... v níž je umírání vnímáno jako součást života a všechny umírající osoby získají užitečnou a důstojnou pomoc.

Část 1:

TEZE

1. DEMOGRAFICKÉ STÁRNUTÍ JAKO ŠANCE A VÝZVA

V průměru se dožíváme vyššího věku než všechny generace před námi. Podíl starších osob na celkovém počtu obyvatel se zvyšuje. Nejrychleji se zvětšuje skupina velmi starých lidí. Roste také počet starších lidí, kteří jsou až do pokročilého věku relativně zdraví a samostatní. Společnost má k dispozici stále větší tvořivou sílu starších osob. Tento zdroj musíme vnímat a využívat. Demografického stárnutí bychom si měli vážit jako vymoženosti moderní společnosti a brát jej vážně se všemi jeho možnostmi a výzvami. Starší lidé jsou významnou součástí společnosti a vděčíme jim z velké části za současný blahobyt. Musíme s nimi zacházet s respektem a s úctou a zabránit jakékoli diskriminaci kvůli věku.

→ Usilujeme o společnost, která vnímá demografické stárnutí jako šanci a starší lidi jako cenné zdroje.

2. UZNÁVAT STÁRNUTÍ

Většina lidí chce žít co možná nejdéle. Ale jen málokdo chce být starý. Stáří je ovšem součástí života. Žít znamená měnit se a stárnout. Tento postoj ovlivňuje společenský kontext, který si váží stáří a vytváří rámcové podmínky umožňující dobré stárnutí – nezávisle na zdravotním stavu. Silně se rozvíjející hnutí „anti-aging“ se nám snaží vsugerovat, že je možné zůstat co možná nejdéle mladý. Jeho radikální zástupci chápou stárnutí jako něco špatného a chorobného, něco, s čím je třeba bojovat. Tento úhel pohledu je nutné odmítnout, podporuje totiž nenávistný postoj celé společnosti

ke stáří a vystavuje staré lidi tlaku. Dlouhověková společnost potřebuje zásadní pozitivní vnímání stáří, aniž bychom si ovšem namlouvali, že má jen příjemné stránky.

→ Usilujeme o společnost, která uznává stárnutí jako vývoj patřící k životu.

3. VYTVOŘIT NOVOU KULTURU STÁŘÍ

Každá životní fáze má vlastní význam, své vlastní možnosti a výzvy. Jestliže slogan „forever young“ vyhlásí mládí za cíl, kterého se musíme snažit dosáhnout, stane se jediná fáze života normou pro celý život. Žádná fáze života se však nemůže stát měřítkem pro ostatní fáze. Pouze tehdy, budou-li mladí vědomě prožívat své mládí a staří sebevědomě své stáří, se mohou obě skupiny obohacovat díky vzájemné výměně zkušeností mezi různými generacemi. Je třeba povzbuzovat staré lidi, aby si sebevědomě stáli za svým věkem, aby si vytvořili kulturu odpovídající jejich životní fázi s vlastními hodnotami a prioritami a zapojili se s ní aktivně do společnosti. Ve společnosti je nutné vytvořit prostor a uznání pro takovouto kulturu stáří. To se projeví i v odpovídající nabídce bydlení přizpůsobeného specifickým potřebám starých lidí.

→ Usilujeme o společnost, v níž starší lidé sebevědomě prožívají a vytvářejí odpovídající kulturu stáří.

4. STÁRNUTÍ PŘEDSTAVUJE ŠANCI NA DALŠÍ ROZVOJ

Novější výzkum stáří a stárnutí dokázal, že se lidé mohou vyvíjet až do vysokého věku. Tento vývoj s sebou přináší výhody – jak pro stárnoucí osobu, tak pro společnost jako celek. Tyto výhody vznikají také tam, kde se lidem podaří konstruktivně zpracovat ztráty způsobené věkem. Je úkolem společnosti vytvořit rámcové podmínky, které podporují rozvoj ve stáří a umožňují starším lidem využít vlastních možností a osobně se rozvíjet až do konce života.

→ Usilujeme o společnost, v níž se starší lidé mohou rozvíjet až do vysokého věku.

5. VYROVNÁNÍ SE S ÚSTŘEDNÍMI OTÁZKAMI LIDSKÉHO BYTÍ

Velmi staří lidé jsou obzvláště silně konfrontováni s hraničními zkušenostmi a ztrátami. Stále silněji pociťují, že jsou odkázáni na ostatní, a uvědomují si konečnost života. To vše jsou hlavní aspekty každého života. Staří lidé znamenají pro společnost výzvu k zamyšlení se nad základním významem těchto zkušeností pro život ve všech jeho fázích. Pomáhají společnosti, aby nezapomněla na základní lidské fenomény, jako je zranitelnost, závislost a smrtelnost; neboť bez přijímání této reality neexistuje naplněný život a humánní společnost.

→ Usilujeme o společnost, ve které lidé přijímají svou zranitelnost, závislost a smrtelnost a mohou se při tom spolehnout na solidaritu ostatních.

6. DŮSTOJNOST ČLOVĚKA PŘETRVÁVÁ I VE VYSOKÉM VĚKU

Důstojnost každého člověka je v každé situaci nepomíjivá, a tím nedotknutelná. Není vázána na žádné podmínky a existuje nezávisle na zdraví nebo nemoci, na schopnostech nebo utrpených ztrátách a

také nezávisle na finanční situaci. Lidem s demencí nebo osobám odkázaným na péči přísluší tato důstojnost stejně jako všem ostatním. Zahrnuje nárok, aby se k člověku ostatní chovali s úctou a s respektem. Pokud se objevují názory, že staří a velmi staří lidé ztrácejí svou důstojnost v důsledku těžké nemoci, jako je např. demence, je třeba se proti tomu ostře ohradit. Ošetrovatelské podmínky nebo rámcové podmínky života mohou být však nedůstojné, pokud nerespektují nepomíjivou důstojnost osoby.

→ Usilujeme o společnost, která neomezeně respektuje důstojnost starých lidí bez ohledu na to, jaký je jejich zdravotní stav nebo v jaké životní situaci se právě nacházejí.

7. POTŘEBA PODPORY STARÝCH LIDÍ SE ZVÝŠUJE

V důsledku demografického vývoje se bude v následujících desetiletích rychle zvyšovat potřeba péče, ošetrování a doprovodu starých lidí.

Zatím ještě není jasné, jak by měla být tato potřeba pokryta. Hledání řešení ovšem patří k naléhavým úkolům politiky a společnosti. Přijatelná řešení mohou být nalezena teprve tehdy, až bude více podporována oblast doprovodu, péče a ošetrování („care“) spolu s rehabilitací na úkor oblasti akutní medicíny („cure“); teprve tehdy, až domácí a institucionální péče a ošetrování budou chápány jako velmi náročný, společensky a politicky významný úkol a přiměřeně tomu také honorovány; a teprve tehdy, až nebude úloha ošetrování a péče přenechána jednostranně pouze ženám, nýbrž až se jí ujmou také muži. S ohledem na předvídatelný pokles rodinné péče a hrozící nedostatek ošetrovatelského personálu je třeba hledat novou kombinaci nabídek zařízení stacionární péče, služeb Spitex, rodinné péče a odlehčujících služeb. Je nutné podporovat optimálně sladěný řetězec péče jak v profesionální, tak v neplacené oblasti, přičemž je třeba patřičně vzít na vědomí také solidaritu starších osob mezi sebou navzájem. K tomu patří také intenzivní podpora vzdělávání a dalšího vzdělávání osob činných v této oblasti.

→ Usilujeme o společnost, v níž se starým lidem dostane potřebné podpory a v níž jsou vyvinuty nabídky odpovídající jejich potřebám.

8. OŠETŘOVÁNÍ A PÉČE SE ŘÍDÍ SEBEURČENÍM

Starší lidé odkázaní na podporu mají trvalý nárok na to, aby bylo respektováno jejich sebeurčení. To platí i tehdy, když již nejsou schopni sami vyjádřit svou autonomii. Ošetrovatelství a péče by měly podporovat existující zdroje ošetrovaných osob a jejich samostatnost. Pomoc by se měla zaměřit na pomoc vedoucí k soběstačnosti. Pokud lidé již nejsou schopni úsudku, musí být zjištěna jejich pravděpodobná vůle. Ta je potom považována za určující. V této souvislosti musí být brána vážně prohlášení pacientů. Zastupující rozhodnutí je třeba přijímat v rámci strukturovaných, interdisciplinárních procesů v přítomnosti všech zúčastněných, včetně blízkých osob.

→ Usilujeme o společnost, v níž je respektováno sebeurčení starších lidí i při jejich snížené schopnosti úsudku.

9. LIDSKÁ NÁKLONNOST JE STEJNĚ DŮLEŽITÁ JAKO ODBORNÁ PODPORA

Kompletní péče a ošetření se skládají nejen z kompetentních zákroků, ale stejně tak i z lidské náklonnosti a soucitné ochoty k rozhovorům ve vztahu k ošetřovaným osobám i jejich rodinným příslušníkům. Taková náklonnost musí být zohledněna i v odpovídajících zúčtovacích systémech.

→ Usilujeme o společnost, v níž jsou psychosociální potřeby starých lidí brány stejně vážně jako jejich tělesné potřeby.

10. ROZVOJ DŮSTOJNÉ KULTURY UMÍRÁNÍ

Umírání je zásadním aspektem života. Protože většina lidí dnes umírá v nemocnicích a v domovech, mají tyto instituce s ohledem na vývoj důstojné kultury umírání obzvláště velký význam. Témata umírání, kultura umírání a pomoc při umírání musí být na veřejnosti předmětem co možná nejdiferencovanější diskuze. Je povinností veřejných institucí postarat se o dobré rámcové podmínky umírání a o nabídku na podporu umírajících a jejich rodinných příslušníků. Snaha o co nejlepší umírání je součástí snahy o co možná nejlepší kvalitu života až do poslední chvíle. Hlavní význam při tom získávají požadavky paliativní péče. Humánní medicína vychází z toho, že k jejím úkolům nepatří pouze boj se smrtí, ale také důstojný doprovod při umírání.

→ Usilujeme o společnost, v níž je umírání vnímáno jako součást života a všichni umírající získají užitečnou a důstojnou pomoc.

Část II:

POŽADAVKY

Níže budou formulovány hlavní požadavky vycházející z tezí uvedených v části I. Tímto seznamem bychom chtěli podnítit všechny účastníky zabývající se tématem stáří k tomu, aby ve svém kontextu odvodili z tezí další konsekvence.

1. DEMOGRAFICKÉ STÁRNUTÍ JAKO ŠANCE A VÝZVA

- Je nutné chápat demografické stárnutí jako šanci a nevnímat je stále jen jako problém.
- Veřejnost si musí více vážit přínosu starých lidí pro společnost v minulosti i v současnosti. Aktivní seniorky a senioři musí být zapojeni do co možná největšího počtu společenských oblastí a podporováni ve svých zájmech.
- Diskuse v politice a v médiích se musí snažit o věcnou diferencovanost a vyhnout se ponižování starších lidí používáním výrazů jako „přestárlost“, „přebytek starých“, „břemeno stáří“, „senilita společnosti“ nebo „obyvatelé domovů důchodců“.

2. UZNÁVAT STÁRNUTÍ

- Očekáváme zpravodajství médií o starých lidech, které bere vážně jejich zdroje a neorientuje se podle jednostranné perspektivy vnímající pouze deficity. Organizace poskytující péči a ošetřování starých lidí je třeba vyzvat ke spolupráci na této mediální práci.
- Do povědomí veřejnosti by se měl více dostat pozitivní obraz stáří. Hlavním cílem je podpora zdraví s ohledem na stáří – ve smyslu posílení psychických a fyzických zdrojů starých lidí.

- Geriatrická, respektive geronto-psychiatrická medicína a péče musí být podporovány, a to jak během vzdělávání, tak v praxi.
- Ke starším lidem je třeba se chovat s respektem a ohleduplně. Je třeba s nimi zacházet tak, jak bychom chtěli, aby mladší jednou zacházeli s námi.

3. VYTVOŘIT NOVOU KULTURU STÁŘÍ

- Starší lidé by měli být povzbuzováni k tomu, aby si vytvořili vlastní kulturu odpovídající svému věku a neřídili se měřítky mladších generací.
- Je třeba podporovat sebeorganizaci starších lidí a všechny formy jejich společenské účasti. Rámcové společenské podmínky je třeba vytvořit tak, aby měli staří lidé možnost zasadit se sami o své žádosti. Je třeba dbát na to, aby byli rovnoprávně zastoupeni ve společenských a politických grémiích.
- Je vítána tvorba rad seniorů v obcích nebo rad obyvatel v domovech.
- Je nutné flexibilizovat důchodový věk.

4. STÁRNUTÍ PŘEDSTAVUJE ŠANCI NA DALŠÍ ROZVOJ

- Je nutné podporovat možnosti dalšího vzdělávání ve stáří a účasti starších lidí na životě společnosti. Zároveň je třeba respektovat, že někteří lidé nechtějí nebo nemohou těchto možností využít.
- Společnost bude stále více odkázána na vytváření příležitostí k práci, využití a zaměstnávání starších lidí.
- Při doprovodu starších lidí je důležitá ochota hovořit s nimi o základních existenčních otázkách, které je v jejich životní fázi zaměstnávají.
- Mezigenerační setkávání zprostředkuje důležité impulsy k dalšímu rozvoji, a proto je třeba je podporovat.
- Starším lidem musí být umožněn přístup k novějším technologiím. Na druhou stranu je nutné zajistit, aby se staří lidé i bez znalosti novějších technologií orientovali v oblasti veřejných služeb.
- Veřejné služby musí být také přizpůsobeny potřebám starých lidí.
- Uspořádání všedního dne v domovech se musí orientovat podle potřeb a možností jejich obyvatel.

5. VYROVNÁNÍ SE S ÚSTŘEDNÍMI OTÁZKAMI LIDSKÉHO BYTÍ

- Lidské zkušenosti, jako jsou nemoc, umírání nebo závislost na podpoře ostatních, je třeba chápat jako zásadní aspekty lidského bytí a integrovat je do našeho obrazu člověka.
- Do veřejného povědomí musí opakovaně pronikat skutečnost, že i život s omezeními je hodnotný a smysluplný.

6. DŮSTOJNOST ČLOVĚKA PŘETRVÁVÁ I VE VYSOKÉM VĚKU

- Lidská důstojnost a lidská práva starších lidí musí být uznána a bezpodmínečně respektována. Rozhodně odmítáme řeči o ztrátě důstojnosti ve stáří nebo kvůli nemoci.
- Je nutné si uvědomit a potírat obecně degradující postoj ke stáří („ageism“).

- Musí být vytvořena místa krizové intervence proti diskriminaci a proti jakékoli formě násilí na starých lidech.
- Je třeba zajistit důstojný doprovod starých lidí jak v institucích, tak v domácím prostředí pomocí vhodných opatření.

7. POTŘEBA PODPORY STARÝCH LIDÍ SE ZVYŠUJE

- Při pečovatelském i lékařském vzdělávání musí být kladen větší důraz na gerontologické a geriatrické znalosti.
- Je třeba podporovat gerontologický výzkum včetně přípravy statistických podkladů.
- Je třeba rozvíjet ambulantní a částečně stacionární ošetrovatelské služby.
- I starší lidé mají nárok na rehabilitaci. Je třeba zajistit odpovídající financování.
- Musí být k dispozici nabídka podpory přizpůsobené pro všechny staré lidi (také např. pro starší imigranty nebo pro psychicky nemocné osoby). V případě potřeby musí být umožněn také psychosociální doprovod.
- Je nutné provést všechna nutná opatření, aby byl ve Švýcarsku vzděláván dostatečný počet odborníků v ošetrovatelských a pečovatelských službách.
- Je třeba podporovat pracovní podmínky, které pomohou profesionálním pečovateltům v rodinných povinnostech, starším profesionálním ošetrovateltům výkon jejich povolání a osobám vracejícím se do oboru jejich opětovný návrat.
- Musí být zlepšeny rámcové podmínky pro rodinnou péči nebo musí být dostatečně známé existující možnosti (např. kompenzace platu pro pracující nebo pro ošetřující rodinné příslušníky).
- Ošetřující rodinní příslušníci musí být více podporováni prostřednictvím odpovídajících nabídek poradenství a odlehčovacích služeb. Takové nabídky by měly být finančně podporovány z veřejných zdrojů.
- Je třeba podporovat iniciativy dobrovolnické podpory jako „senioři pro seniory“ a také různé formy sousedské výpomoci.
- Práce dobrovolníků musí být společností více uznána a podporována.

8. OŠETŘOVÁNÍ A PÉČE SE ŘÍDÍ SEBEURČENÍM

- Je nutné posílit péči orientovanou na potřeby pacientů a soustředící se na jednotlivé osoby.
- Je třeba podporovat řízené interdisciplinární rozhovory za účelem zjištění domnělé vůle starší osoby. Do nich musí být zapojeni i rodinní příslušníci.
- Je třeba seznámit veřejnost s obsahem nového zákona na ochranu dospělých.

9. LIDSKÁ NÁKLONNOST JE STEJNĚ DŮLEŽITÁ JAKO ODBORNÁ PODPORA

- Lidská náklonnost musí být uznána jako základní součást péče a ošetrování. To by mělo být jasné již při vypisování volných míst. Finanční odměna za ošetrovatelské a pečovatelské služby musí odpovídat jejich důležitosti.
- Je třeba zajistit přiměřený klíč pro hledání personálu.
- Vzdělávání a další vzdělávání spolupracovníků je třeba podporovat s ohledem na jejich psychosociální kompetence. Účinná může být také možnost koučinku.

10. ROZVOJ DŮSTOJNÉ KULTURY UMÍRÁNÍ

- Je třeba podporovat rozvoj konceptů paliativní péče a jejich financování.
- Je nutné rozšířit nabídky vzdělávání s ohledem na paliativní péči.
- Je nutné vytvořit mobilní týmy poskytující paliativní péči, které budou podporovat menší instituce.
- Je třeba velmi rychle uvést do praxe „Strategii národní paliativní péče“, kterou načrtl Spolkový úřad zdraví BAG (včetně financování).
- Prostřednictvím vytvoření týmů Spitex a paliativní péče je třeba podporovat možnost umírání v domácím prostředí.

TUTO CHARTU PODPOŘILI:

*Dr. Otto Piller, prezident
CURAVIVA Schweiz – svaz domovů a institucí Švýcarska*

*Silvia Indermaur, viceprezidentka
Curahumanis – odborný svaz pro péči a ošetřování*

*Vreni Spoerry, prezidentka
Pro Senectute Schweiz*

*Pierre Théraulaz, prezident
SBK – švýcarské profesní sdružení pečovatelek a pečovatelů*

*Dr. Stéphanie Mörikofer-Zwez, prezidentka
Svaz Spitex Švýcarsko*

*Birgitta Martensson, generální ředitelka
Švýcarské sdružení pro Alzheimerovu chorobu*

*René Rhinow, prezident
Švýcarský červený kříž*

*Daniel Biedermann, prezident
UBA Schweiz – nezávislé místo stížností pro stáří*